

Handläggare
Linn Hemmingsson
Telefon: 08-508 25 327

Till
Socialnämnden
2022-03-22

Skrivelse till socialnämnden om situationen för stadens hemlösa med anledning av nedstängningen av natthärbärget i S:ta Clara kyrka

Svar på skrivelse från S, V och Fi

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelse från S, V och Fi om situationen för stadens hemlösa med anledning av nedstängningen av natthärbärget i S:ta Clara kyrka.

Fredrik Jurdell
Socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
Biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

V, S och Fi lämnade 2022-01-25 in en skrivelse till socialnämnden om situationen för stadens hemlösa med anledning av nedstängningen av natthärbärget i S:ta Clara kyrka. Skrivelsen innehåller ett antal frågor till socialförvaltningen, bland annat kring vilka konsekvenser förvaltningen bedömer att nedstängningen medför samt vilka insatser som pågår eller planeras till stöd för personer i hemlöshet.

I ärendet redogör förvaltningen för den dialog som förts med föreningen S:ta Clara och Stockholms Domkyrkoförsamling sedan beslutet om nedstängningen offentliggjordes. Förvaltningen redogör vidare för insatser riktade till berörda målgrupper, hur förvaltningen har bedömt konsekvenserna av de uteblivna övernattningsplatserna samt för hur förvaltningen avser att följa upp frågan. Förvaltningens sammantagna bedömning är att det finns kapacitet för att kompensera för de uteblivna övernattningsplatserna samt att

nedstängningen aktualiserar vikten av god samverkan med ideella organisationer i frågor som rör hemlöshet.

Bakgrund

Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (V), Karin Gustafsson m.fl. (S) och Anna Rantala Bonnier (Fi) lämnade 2022-01-25 in en skrivelse till socialnämnden om situationen för stadens hemlösa med anledning av nedstängningen av natthärbärget i S:ta Clara kyrka.

Bakgrunden till skrivelsen är att föreningen S:t Clara i början av januari månad tvingades upphöra med de två övernattningsstillfällena per vecka föreningen sedan ett flertal år tillbaka kunnat erbjuda personer i hemlöshet i Klara kyrkas centralt belägna lokaler på Norrmalm.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp den 16 mars 2022. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 17 mars 2022.

Ärendet

Detta tjänsteutlåtande syftar till att besvara nedanstående frågor som ställs i skrivelsen till socialnämnden av S, V och Fi:

- Vilka konsekvenser bedömer förvaltningen att nedstängningen av natthärbärget i S:ta Clara kyrka har för stadens hemlösa?
- Vad kommer staden att göra för att förbättra situationen för hemlösa? Vilka insatser och åtgärder har satts in eller är planerade att sättas in i närtid?
- Hur arbetar förvaltningen för att nå de som inte vill omfattas av socialtjänstlagen och som staden inte når i tak över huvudet-garantin?
- Efter vilken praxis och bedömning öppnas möjlighet till sovplats upp i de fall där härbärget inte är permanentade?
- Finns det någon dialog mellan förvaltningen och SHIS angående möjligheten att öppna upp delar av bostadsbeståndet till fördel för hemlösa? SHIS har idag fler lägenheter än placeringar varav det finns luft i systemet som borde användas.

För att kunna besvara frågorna kommer förvaltningen inledningsvis att kortfattat redogöra för omständigheter och åtgärder i samband

med att övernattningarna i Klara kyrka upphört. Förvaltningen kommer också att redogöra för insatser inom ramen för Tak över huvudet-garantin, idéburet offentligt partnerskap kring målgruppen EU- och tredjelandsmedborgare som vistas tillfälligt i staden samt för det uppsökande arbete som staden riktar mot personer som av olika skäl inte söker bistånd från socialtjänsten.

Föreningen S:t Claras natthärbärge

Föreningen S:t Clara, en förening ansluten till Evangeliska Fosterlandsstiftelsen (EFS), bedriver sedan ett flertal år tillbaka en diakonal verksamhet i Klara kyrka på Norrmalm. En del av verksamheten har varit möjligheten för personer i hemlöshet att övernatta i kyrkan under två nätter i veckan. I början av januari beslutade Stockholms Domkyrkoförsamling, som äger Klara kyrka och samutnyttjar utrymmet med Föreningen S:t Clara att övernattningar i kyrkorummet inte fick genomföras på grund av brister i försäkrings- och brandskydd.

Föreningen har enligt uppgift till förvaltningen erbjudit 31 övernattningsplatser två gånger per vecka, alltså totalt 62 övernattningsmöjligheter per vecka.

Tak över huvudet-garantin

Tak över huvudet-garantin (TÖG) har funnits i Stockholms stad sedan 1999 och innebär att kommuninvånare i Stockholms stad som lever i akut hemlöshet alltid ska kunna erbjudas tak över huvudet.

TÖG utgår ifrån följande:

- TÖG kan förstås som en lokal tillämpning i Stockholms stad för nödprovning av akut bistånd enligt SoL till tak över huvudet utanför kontorstid.
- TÖG ersätter inte sedvanlig nödprovning enligt SoL som görs av respektive stadsdelsförvaltning under dagtid.
- Eftersom TÖG till sin utformning är en akut insats i syfte att avvärja nöd kan logi enligt TÖG endast beviljas för en eller maximalt några enstaka nätter i taget. Det är inte möjligt att bevilja mer stadigvarande boendeformer inom ramen för TÖG.

I dokumentet *Tak över huvudet-garantin i Stockholms stad. Stöd för tillämpning*¹ beskrivs vilka insatser som inom ramen för garantin är tillgängliga för olika grupper av personer som kan befinna sig i akut hemlöshet.

För vuxna personer över 20 år med missbruks/beroendeproblematik som inte har medföljande barn förverkligas tak över huvudetgarantin oftast på något av stadens akutboenden.

Stadsdelsförvaltningar och socialförvaltningens enhet för hemlösa kan bevilja personer bistånd i form av placering på akutboende utan att det sker inom ramen för TÖG. I december 2021 fanns totalt sex akutboenden varav tre drivs av staden. Två verksamheter får bidrag från staden och ytterligare en verksamhet är upphandlad.

Figur 1 Beläggning på stadens akutboenden fördelat per verksamhet under året 2021

Akutboendeverksamhet	Platsantal	Beläggning 2021 %
Hvilan (kvinnor)	21	98
BoKlara (kvinnor)	10	95
Grimman (män)	30	92
Aspudden (män, par)	30	93
Midsommarkransen (män)	30	80
BoCenter (män)	20	102
H-huset (män)	55	63

I figur 1 redovisas den genomsnittliga beläggningen för respektive akutboendeverksamhet för hela året 2021. Anledningen till att akutboendet BoCenter redovisar en årsbeläggning som överstiger 100 procent är att de byggt om sina lokaler och därmed har fått ett par extra enkelrum, vilka periodvis har belagts under året med anledning av covid-19.

Sammanlagt erbjuder de sex akutboendena 196 platser och möjlighet till totalt 1 372 övernattningar per vecka.

TÖG för personer utan behov av det personaltöd som finns på akutboenden förverkligas oftast på hotell- eller vandrarhemsboenden. Hemlöshetsjouren fattade under år 2021 totalt 3 496 beslut om logi enligt TÖG.

Idéburet offentligt partnerskap (IOP) kring målgruppen EU- och tredjelandsmedborgare som vistas tillfälligt i staden och som befinner sig i en utsatt situation

Socialnämnden samarbetar inom ramen för IOP med frivilliga organisationer för att ge stöd till EU- och tredjelandsmedborgare som vistas tillfälligt i staden och som befinner sig i en utsatt situation. Stödet ges i form av härbärge nattetid och dagverksamheter.

Uppföljning av partnerskapet sker i en gemensam verksamhetsrapport som upprättas två gånger per år. Förvaltningen har i ärende till socialnämnden 2022-01-25 redovisat den

verksamhet som bedrivits under perioden 1 maj till och med 31 oktober 2021². Nattverksamhet har under perioden bedrivits vid tre härbärgen samt ett tillfälligt härbärke som var öppet till och med den 31 maj. Nattverksamheterna har genomfört sammanlagt 11 691 övernattningar, varav cirka 34 % avsåg kvinnor.

Vid särskilt kalla nätter finns inom samarbetet beredskap för att öppna upp extra lokaler. Beredskapen aktiveras de nätter då SMHI:s väderprognos indikerar en temperatur på -7°C eller kallare, alternativt klass 2-varning (starka vindar eller intensiv nederbörd). Enligt ett rullande schema öppnar olika församlingar upp sina lokaler för att erbjuda en varm plats under dessa extra kalla nätter.

Uppsökande arbete

Uppsökarenheten

Uppsökarteamet arbetar med att nå vuxna i hemlöshet eller annan utsatt situation som vistas i offentliga miljöer i Stockholm. Uppsökarteamets uppdrag är att uppmärksamma, identifiera och ta kontakt med utsatta personer och fungera som en länk till det ordinarie hjälpsystemet. Att skapa förtroende och förutsättningar för individen att formulera vilken förändring hen vill uppnå kan ta olika lång tid. Det huvudsakliga uppdraget är att länka individer till ordinarie hjälpsystem samt kartlägga och rapportera om trender, boplatser och andra sociala problem som uppmärksammas genom fältförlagt socialt arbete i staden på dag- och kvällstid.

EU-teamet

EU-teamet arbetar med att nå EU-medborgare som befinner sig i hemlöshet eller annan utsatt situation, vistas i staden, och är i behov av ett utökat stöd. Arbetet bedrivs i offentliga miljöer såsom tunnelbaneuppgångar, parker och boplatser i skogen. Det uppsökande arbetet ger en bild av hur situationen ser ut för målgruppen samt en möjlighet att lämna samhällsinformation till personer som inte själva vänder sig till hjälpsystemet. Uppdraget är att säkerställa att det inte finns EU-medborgare som lever i en sådan utsatthet, i gatumiljö eller på boplatser, att akuta insatser behövs. Vid behov av akuta insatser kan EU-teamet vara behjälpliga och länka till hjälpsystemet.

”Centralen-satsningen”

Sedan 2019 pågår ett samverkansprojekt på Centralstationen mellan olika aktörer, kallat ”Centralen-satsningen”. Initiativet är sprunget ur projektet *Vision Klara*, en satsning kring stadsdelen Klara i

Stockholm, där polis och socialtjänst samverkar för att skapa trygghet kring området. Verksamheterna som samverkar på Centralstationen är:

- Uppsökarteamet och EU-teamet från socialförvaltningen
- Enheten för hemlösas funktion förstärkt myndighetsutövning på fält
- Norrmalms stadsdelsförvaltning,
- Catio Vård för hemlösa
- Jernhusen AB
- LPO Norrmalm
- Stockholms Stadsmission (Nattjouren).

Projektet initierades då flera aktörer observerat ett behov av en satsning kring de personer i hemlöshet som återkommande vistas på Centralstationen. Centralen-satsningen är från socialförvaltningens sida permanentad från och med 1 januari 2022 med två uppsökande socialsekreterare som arbetar heltid på Centralstationen och Cityterminalen.

Enheten för hemlösa har en socialsekreterare som arbetar med uppdraget förstärkt myndighetsutövning på fält. Uppdraget innebär att utreda tillhörighet och att länka till rätt stadsdelsnämnd eller kommun för personer över 65 år som kommer i kontakt med Enheten för hemlösa samt att genomföra tillhörighetsutredningar utanför kontoret för personer som av olika anledningar har svårt att på egen hand ta kontakt med socialtjänsten. Funktionen förstärkt myndighetsutövning på fält syftar till att, i samarbete med socialjourens uppsökarenhet, nå personer som lever i akut hemlöshet och motivera dem till kontakt med socialtjänsten.

Den målgrupp som förvaltningens uppsökande funktioner ser störst utmaningar kring att nå är personer som lider av svår psykisk ohälsa. De lever ofta i en mycket utsatt situation samtidigt som de kan uppleva stort motstånd inför kontakter med både socialtjänst och sjukvård. Uppsökarteamet har under 2021 arbetat för att intensifiera samarbetet med Catio Vård för hemlösa med målsättningen att hitta nya sätt att nå fram till och arbeta med personer i målgruppen.

Jämställdhetsanalys

Skrivelsen från S, V och Fi om situationen för stadens hemlösa med anledning av nedstängningen av natthärbärget i S:ta Clara kyrka berör både kvinnor och män, även om män mot bakgrund av resultaten av stadens kartläggningar av personer i hemlöshet kan antas utgöra majoriteten av den målgrupp personer som nyttjat möjligheten att övernatta inom föreningen S:ta Claras verksamhet.

Socialförvaltningen genomför sedan år 2004 regelbundna strukturerade kartläggningar av antalet personer som befinner sig i någon hemlöshetssituation i Stockholms stad. Enligt dessa kartläggningar utgör kvinnor ungefär en tredjedel av målgruppen. Resultaten ligger i linje med såväl resultaten av Socialstyrelsens nationella kartläggningar som olika internationella studier.

Faktorerna bakom hemlöshet kan skilja sig något åt mellan kvinnor som grupp respektive män som grupp. Kvinnor tenderar exempelvis att vara överrepresenterade i strukturellt orsakade hemlöshetssituationer och lever i betydligt högre utsträckning än män i hemlöshet tillsammans med sina minderåriga barn, medan män tenderar att vara överrepresenterade bland de personer i hemlöshet som har någon form av individuell social problematik som exempelvis långvarigt missbruk eller beroende.

Vad gäller personer i hemlöshetssituationer som av staden definieras som mer akuta (exempelvis akutboende, camping, hotell/vandrarhem eller situationen sover ute) utgjorde män 66 procent av målgruppen enligt stadens senaste kartläggning från år 2020 medan kvinnor utgjorde 34 procent av målgruppen.

Hemlöshetsjouren fattade under år 2021 totalt 3 496 beslut om logi enligt TÖG. En stor majoritet av besluten (2 904) avser män. En förklaring till att det främst är män som beviljas logi enligt TÖG är att det är fler män som ansöker om den typen av stöd, samt att det är fler män totalt sett som lever i akut hemlöshet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2020-2025 understryker att samverkan med ideella organisationer är av betydelse i frågor som rör hemlöshet, såväl för att dessa kan erbjuda stöd som kompletterar socialtjänstens lagstadgade insatser som för att de kan utgöra en kontaktväg till socialtjänsten för personer som är tveksamma till att ta kontakt. Förvaltningen välkomnar att Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (V), Karin Gustafsson m.fl. (S) och Anna Rantala Bonnier (Fi) genom sin skrivelse bidragit till att belysa vikten av samverkan och erfarenhetsutbyte mellan alla aktörer i staden som verkar till stöd för personer som lever i hemlöshet.

I samband med att Stockholms Domkyrkoförsamling beslutade att övernattningar i Klara kyrka inte längre kunde genomföras tog församlingen kontakt med förvaltningen. Förvaltningen gjorde omgående en konsekvensanalys baserad på kapacitet inom

befintliga system för akuta boendelösningar, vilken resulterade i bedömningen att det inom de befintliga systemen fanns utrymme för att kompensera för de 62 övernattningar per vecka som föreningen S:ta Clara dittills hade kunnat erbjuda.

Ett möte mellan förvaltningen, Stockholms Domkyrkoförsamling och föreningen S:ta Clara bokades till den 19 januari och dessförinnan informerades förvaltningen om att en församling på Södermalm ställt sitt församlingshem till förfogade två nätter i veckan fram till slutet av mars. Den aktuella församlingen räknade med att kunna erbjuda 31 övernattningsplatser per natt, samt vid behov kunna erbjuda ytterligare 20 deltagare att sova på vandrarhem. Den 17 januari offentliggjordes att ytterligare en församling på Södermalm öppnade upp sin kyrka för övernattning tre nätter per vecka och kunde erbjuda 30 platser per natt. Dessa båda initiativ medförde sammantaget avsevärt fler övernattningsplatser per vecka än de som föreningen S:ta Clara tidigare erbjudit i Klara kyrka.

Mötet den 19 januari mellan förvaltningen, Stockholms Domkyrkoförsamling och föreningen S:ta Clara resulterade bland annat i att förvaltningen kunde bistå föreningen S:ta Clara med kontaktuppgifter till samordnare för beredskapen kring extra kalla nätter samt med information om IOP kring EU- och tredjelandsmedborgare som vistas tillfälligt i staden och som befinner sig i en utsatt situation. Det planerades även för ett utökat samarbete med förvaltningens uppsökarenhet, inklusive Centralensatsningen, då de troligtvis arbetar med samma personer som föreningen S:ta Clara.

Detta är de konkreta åtgärder som förvaltningen vidtagit med anledning av att föreningen S:ta Clara upphört att erbjuda övernattningsmöjligheter i Klara kyrka. Arbetet för att förbättra situationen för personer som lever i hemlöshet pågår dock ständigt.

I skrivelsen till socialnämnden frågar Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (V), Karin Gustafsson m.fl. (S) och Anna Rantala Bonnier (Fi) också om hur förvaltningen arbetar för att ”nå de som inte vill omfattas av socialtjänstlagen och som staden inte når i tak över huvudet-garantin”. Som förvaltningen redovisat pågår ett ständigt uppsökande arbete för att nå personer i utsatta situationer i gatumiljö och för att kunna länka dem till ordinarie hjälpsystem eller ge personlig vägledning.

Att förvaltningen inom ramen för Centralensatsningen har två socialsekreterare som tillsvidare arbetar heltid på Centralstationen och Cityterminalen är ett uttryck för förvaltningens ambition att

söka nya arbetssätt och samverkansformer för att nå personer i utsatta situationer som inte söker bistånd från socialtjänsten. Den permanenta närvaron på Centralstationen medför också att förvaltningen snabbt kommer att kunna uppfatta om det förhållande att övernattningarna i Klara kyrka har upphört kommer att leda till att fler personer söker sig till Centralstationen.

I skrivelsen ställs också frågan om det finns någon dialog mellan förvaltningen och SHIS Bostäder angående möjligheten att öppna upp delar av bostadsbeståndet till fördel för personer som lever i hemlöshet. Förvaltningen önskar avslutningsvis försäkra frågeställarna om att det pågår en nära och löpande samverkan mellan förvaltningen och SHIS Bostäder i syfte säkerställa att SHIS kan uppfylla sitt bostadssociala uppdrag och möta stadens behov av genomgångsbostäder.

En förutsättning för att socialtjänsten ska kunna remittera personer till olika boendeformer inom SHIS är att personen är aktuell för ansökan, utredning eller insats inom stadens socialtjänst. För att SHIS ska kunna tillhandahålla bostad krävs vidare att den sökande ska vara folkbokförd i Stockholms stad samt ha uppehållstillstånd. Vad gäller de personer som nyttjat möjligheten att övernatta i Klara kyrka bedömer förvaltningen att socialtjänstens insatser i nuläget främst behöver inriktas mot att nå dem och länka dem till ordinarie hjälpsystem.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelse från S, V och Fi om situationen för stadens hemlösa med anledning av nedstängningen av natthärbärget i S:ta Clara kyrka.

Bilaga

Skrivelse från S, V och Fi om situationen för stadens hemlösa med anledning av nedstängningen av natthärbärget i S:ta Clara kyrka.